

УДК 159.923-057.87:2

Бойчук. Д. – ст. гр. БП-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПСИХОЛОГІЯ ФЕТИШИЗМУ ТА АНІМІЗМУ

Науковий керівник: професор Стоцький. Я. В.

Boichuk D.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

PSYCHOLOGY OF FETISHISM AND ANIMISM

Supervisor: Professor Stotsky Y. V.

Ключові слова: фетишизм, анімізм, релігійна свідомість, первісна релігія, символи, психіка.

Keywords: fetishism, animism, religious consciousness, primitive religion, symbols, psyche.

«Психологія релігії включає в себе вивчення різних форм релігійних вірувань, у тому числі найдавніших форм, таких як фетишизм та анімізм. Ці релігійні феномени є важливими для розуміння витоків релігійної свідомості та її розвитку у людства. Психологічне дослідження цих форм дозволяє виявити» [5, с. 37], як виникають релігійні уявлення в індивідуальній та колективній психіці, які механізми лежать в основі сакралізації об'єктів та явищ природи.

Фетишизм – це віра в надприродні властивості предметів, яким приписується особлива надприродна сила або вплив. Ці предмети, так звані фетиші, можуть бути як природного, так і штучного походження. Анімізм, у свою чергу, полягає в наділенні природних об'єктів, явищ або істот душею або духом, що керує їхньою поведінкою та станом. Ці родоплемінні культи, вважаються формами первісної релігійності, що виникли на ранніх етапах розвитку людської свідомості. Згідно з дослідженнями антропологів і психологів, саме вони стали основою для подальшого розвитку більш складних релігійних систем.

«Згідно з психоаналітичним підходом, фетишизм має витoki в індивідуальних психотравмах, коли несвідоме переносить емоційно значущий досвід на об'єкт. З.Фройд інтерпретував фетиш як захисний механізм» [2, с. 114], що компенсує втрату або страх. У колективній психіці фетиш може виконувати роль символу безпеки, влади або захисту. Людина надає об'єкту силу впливати на події, що зменшує тривогу та формує ілюзію контролю над світом.

«Анімізм базується на психологічній здатності людини до персоніфікації – тобто приписування людських рис неживим предметам або явищам. У дитячому віці анімізм є нормальним етапом розвитку мислення, коли діти вірять, що сонце "сміється", а вітер "сердиться". Згідно з теорією Ж. Піаже» [3, с. 98], анімістичне мислення у дітей є певним проявом егоцентризму – нездатності відділити власні думки та емоції від зовнішнього світу. У дорослому віці ці уявлення мають властивість зберігатися у вигляді релігійних або містичних вірувань.

«Попри своє походження з первісної культури» [1, с. 147], «елементи фетишизму й анімізму зберігаються і сьогодні – у релігійних обрядах, традиціях, символах» [4, с. 201]. Люди й нині носять амулети, вірять у "щасливі" речі або місця.

Це свідчить про глибоке коріння символічного мислення та його зв'язок із емоційною сферою.

Фетишизм і анімізм є важливими складовими первісної релігійної свідомості, що відіграли значну роль у становленні релігійного світогляду людства. Психологічний аналіз цих явищ допомагає краще зрозуміти, як формуються релігійні уявлення, яку роль відіграють емоції, страхи та уява у створенні сакрального змісту. Попри архаїчне походження, ці форми вірувань залишаються актуальними й у сучасному релігійному і культурному просторі.

«Фетишизм як форма релігійної свідомості, виникає на етапі, коли людина ще не відокремлює себе від природи, а отже, обожнює її явища через конкретні предмети. Таке обожнення предметів надає їм сили, влади, магічного потенціалу, який впливає на психічний стан людини» [1, с. 88].

«З психологічного погляду, фетиш діє як зовнішній «опредметнений» замітник внутрішнього конфлікту, допомагаючи людині знайти опору або виправдання. У первісному суспільстві така функція фетиша слугувала стабілізації світоглядної картини, надаючи безпеки через ритуальне володіння об'єктом» [2, с. 142].

«У своїх дослідженнях Ж. Піаже стверджував, що діти мислять анімістично, приписуючи неживим об'єктам свідомість і наміри. Цей феномен має продовження в релігійній свідомості, де віруючий часто емоційно спілкується із символами або предметами віри» [3, с. 57].

«Відповідно до сучасних підходів, анімізм у психології розглядається не лише як архаїчне мислення, а як чинник релігійної уяви, що має потенціал впливу на психотерапевтичні практики, де образи духів або сил допомагають вербалізувати внутрішні переживання» [4, с. 188].

«Стоцький Я. В. звертає увагу й на те, що фетишизм і анімізм не варто розглядати лише як архаїчні явища, адже вони перетворилися на складові релігійної культури, і вплетені у структуру сучасного релігійного досвіду» [5, с. 77].

Список використаних джерел

1. Москалець В. П. Психологія релігії: підручник. Київ: Ліра-К, 2021. 192 с.
2. Фрейд З. Тотем і табу. К.: Основи, 1997. 304 с.
3. Піаже Ж. Психологія інтелекту. К.: Рад. школа, 1996. 208 с.
4. Яремко О. Релігійність у психології особистості та міжособистісних стосунків. Львів: Свічадо, 2021. 232 с.
5. Стоцький Я. В. Психологія релігії: курс лекцій. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2011. 144 с.